NOU MODEL D'ATENCIÓ A LA CRONICITAT, REPTE I OPORTUNITAT

• Punt de partida

Un 15 % de la població de les Illes Baleares és major de 65 anys i s'espera que d'aquí a 15 anys aquest percentatge superi el 20%.

L'augment de la prevalença de la cronicitat i de la pluripatologia en la nostra societat està directament relacionat amb l'envelliment de la població, però també amb els grans avenços científics i tecnològics que permeten la detecció i el tractament d'un nombre de malalties cada vegada més gran i, per tant, un augment en l'esperança de vida.

S'estima que devers el 5 % de la població es pot considerar pacient crònic complex. És el percentatge de població que consumeix el major nombre de recursos sanitaris.

Es calcula que un 68 % dels ingressos hospitalaris estan relacionats amb la cronicitat. Molts d'aquests ingressos es podrien evitar o derivar a unitats especialitzades, més orientades a les necessitats d'aquest tipus de pacients i des de les quals es pot fer una gestió més bona dels recursos sanitaris.

L'evidència demostra que els ingressos hospitalaris, reiterats en el 40 % dels casos, comporten una pèrdua d'autonomia en la persona, que torna a casa més dependent i més fràgil, situació que acaba desembocant en la impossibilitat de ser autònoma, l'esgotament de la persona cuidadora i la necessitat de més recursos socials i sanitaris.

El model actual d'atenció sanitària està orientat a l'atenció de malalts aguts i no dóna una resposta eficaç als pacients crònics complexos. El sistema sanitari públic de les Illes Balears necessita un nou model d'atenció per adaptar-se a aquesta nova realitat, per oferir una atenció adequada a les persones i per garantir-ne la sostenibilitat.

És necessari reorientar el sistema perquè els professionals d'Atenció Primària, d'atenció hospitalària i dels serveis d'urgències puguin disposar dels recursos que permetin posar el pacient i la seva família en el centre del sistema, per poder fer un tractament integral i continuat d'aquests pacients.

• Necessitats noves

La malaltia crònica complexa i la pluripatologia que deriva en dependència requereixen cures específiques i projectes que fomentin la prevenció de la fragilitat i

Plaça d'Espanya, 9
07002 Palma
Tel. 971 17 73 83
www.salutcaib.es

el manteniment de l'autonomia del pacient, a fi que romangui en el seu domicili el major temps possible.

Així mateix, és imprescindible desenvolupar estructures d'atenció centrada en la persona, que ofereixin unitats hospitalàries qualificades i formades per abordar aquest perfil de pacient des d'un enfocament funcional i rehabilitador, en què cobri protagonisme la persona cuidadora per evitar complicacions habituals com ara caigudes, úlceres, pèrdua d'autonomia...

El nou model d'atenció de la cronicitat requereix un canvi en els circuits assistencials, la continuïtat assistencial des d'Atenció Primària, la creació d'unitats de cronicitat en els hospitals d'aguts, d'unitats de mitjana estada, la integració de les cures pal•liatives en tots els nivells, així com la incorporació de noves figures professionals per a la gestió de casos i per a la coordinació de totes les àrees.

Els determinants socials i l'exclusió social són condicionants importants per a la salut, molt més en les persones que pateixen malalties cròniques complexes i estan en situació de vulnerabilitat, per la qual cosa és imprescindible per a l'atenció integral de la cronicitat impulsar també una gestió col•laborativa amb els serveis socials i educatius en el cas de pacients crònics pediàtrics.

• L'inici del canvi

Aquest canvi de model ja s'ha iniciat. La Conselleria de Salut està impulsant aquesta transformació necessària que implica tots els nivells assistencials, els pacients, els seus familiars i cuidadors.

El Servei de Salut de les Illes Balears, a través de la Subdirecció de Cronicitat, Coordinació Sociosanitària, Salut Mental i Malalties poc Freqüents —departament estrenat aquesta legislatura— està desenvolupant un projecte estratègic per adaptar el sistema sanitari públic a les noves necessitats de la població balear.

Entre altres accions, ja s'ha iniciat el procés formatiu dels professionals que estaran implicats en el nou model d'atenció de la cronicitat. S'està fent formació als professionals del 061, als professionals dels centres de salut i dels hospitals. I s'ha formant, a més, un primer grup de 30 infermeres gestores de casos.

D'altra banda, s'ha desenvolupat una aplicació informàtica que s'integrarà en la història clínica i que permetrà identificar els pacients crònics. Aquesta mesura és fonamental en tot el procés, ja que la identificació d'aquests pacients de manera electrònica permetrà a tots els professionals que accedeixin al seu historial clínic aplicar el protocol adequat, anticipar-se a les possibles complicacions i seguir els circuits idonis.

Paral•lelament, el Servei de Salut està habilitant unitats de mitjana estada. L'Hospital General disposa de 98 places i s'han habilitat 25 llits de convalescència a l'Hospital Verge de la Salut de Palma.

Mitjançant un conveni de col•laboració amb l'IMAS s'ha dotat de 10 places de convalescència, rehabilitació i cures pal•liatives la comarca de Llevant a la Residència de Felanitx.

A aquests recursos s'afegeixin els 100 llits de l'Hospital Joan March i els 160 llits de l'Hospital Sant Joan de Déu, que està integrat en la xarxa assistencial del Servei de Salut i dóna suport a tota l'illa de Mallorca.

A Menorca s'han acordat mitjançant conveni 7 places de mitjana estada i es treballa per disposar de 5 llits més.

També a Eivissa s'ultima un conveni per disposar de 10 places de convalescència i rehabilitació a l'Hospital Residència Cas Serres.

- Atenció domiciliària: eix de l'atenció a la cronicitat

El Servei de Salut és a punt de presentar el nou programa d'atenció domiciliària que servirà de suport als professionals, que els permetrà anticipar-se a les complicacions que pateixen les persones amb malalties cròniques i assolir l'objectiu que les persones romanguin en el seu domicili amb l'autonomia més gran, el màxim temps possible, per aconseguir disminuir els ingressos hospitalaris i les taxes d'institucionalització en residències.

Les claus de l'èxit d'aquest nou model passen per la implicació dels professionals en l'impuls d'una atenció domiciliària completa, proactiva, resolutiva i de qualitat; assegurar rutes assistencials específiques fora dels circuits d'aguts i fomentar una coordinació assistencial que garanteixi la continuïtat de les cures i l'ús eficient i equitatiu dels recursos.

L'eix d'aquesta coordinació serà Atenció Primària, des d'on s'identificarà els pacients crònics, s'establirà un pla de cures coordinat amb els professionals hospitalaris, se'n farà el control i seguiment de cadascun i s'activaran els suports necessaris en l'entorn comunitari i a les escoles.

Però, sobretot, seran els equips d'atenció domiciliària un dels pilars fonamentals en el nou model d'atenció de la cronicitat.

El nou protocol preveu visites en el domicili del malalt crònic programades i a demanda. Preveu, a més, el contacte telefònic constant amb el pacient, que podrà

Plaça d'Espanya, 9
07002 Palma
Tel. 971 17 73 83
www.salutcaib.es

comunicar-se els 365 dies de l'any i les 24 hores del dia amb els professionals per qualsevol contratemps.

Inclou, així mateix, plans d'atenció compartits entre els equips d'atenció domiciliària i els dispositius d'atenció continuada (061 i serveis d'urgències d'Atenció Primària) a fi de proporcionar una atenció continuada a les nits, els caps de setmana i els dies festius.

El Servei de Salut té previst impulsar, paral•lelament, un projecte de gestió de recursos ortoprotètics que són imprescindibles perquè la persona i la que la cuida tenguin una bona qualitat de vida. Aquests recursos —llits articulats, matalassos antiescares, caminadors i altres dispositius necessaris per mantenir la mobilitat de la persona— facilitaran l'estada en el domicili, evitaran la sobrecàrrega de la persona cuidadora, així com altres complicacions habituals com ara les úlceres o la pèrdua de mobilitat.

Potenciar l'atenció domiciliària suposa millorar la qualitat de l'atenció als pacients crònics, als seus cuidadors i familiars, a fi de mantenir-los com més temps millor en l'entorn comunitari i amb la més bona qualitat de vida possible.

Amb això es prevé i retarda la discapacitat i es manté la capacitat funcional; es disminueixen el nombre d'ingressos i les visites a urgències. S'eviten tractaments i exploracions repetides, es potencien les autocures i l'autonomia del pacient.

• Unitats de cronicitat

El 2017, l'Hospital Comarcal d'Inca disposarà de la primera unitat de cronicitat de les Illes Balears. Serà la primera àrea de salut de la comunitat que tendrà una comissió de cronicitat i que posarà en marxa el nou pla assistencial desenvolupat per la Conselleria de Salut.

Hi haurà unitats de cronicitat a tota la xarxa d'hospitals del Servei de Salut. Hi ingressaran els pacients crònics complexos i avançats i seran atesos per equips de medicina interna i geriatria. Disposaran també dels seus propis serveis de farmacologia i tendran en la figura professional de gestió de casos el pont d'enllaç amb Atenció Primària, amb les unitats de mitjana estada i amb els serveis socials d'atenció a la dependència.

A través d'aquestes unitats de cronicitat específiques s'abordaran de manera integral l'atenció d'aquests pacients complexos, les cures i el tractament de cada persona, la medicació, les proves diagnòstiques necessàries,o la derivació a altres unitats de mitjana estada o convalescència.

- Comissió per a l'atenció de la cronicitat en infants

La Subdirecció de Cronicitat del Servei de Salut treballa en la creació d'una comissió específica per a l'atenció de la cronicitat en infants.

L'objectiu és millorar l'atenció dels nins amb patologies cròniques i la de les seves famílies mitjançant un tractament interdisciplinari, coordinat i col•laboratiu entre àmbits i institucions.

Aquest projecte té per referència les estratègies de cronicitat, el pla estratègic per a la infantesa i l'adolescència, el pla estratègic de salut mental i l'estratègia de malalties rares.

Des de la comissió es treballaran no només aspectes relacionats amb l'assistència sanitària, també analitzarà les necessitats de l'infant i la seva família, i dotarà de més recursos els pares i cuidadors per afrontar i acceptar la malaltia, per fomentar-ne l'autonomia i per assegurar una escolarització normalitzada i integrada en tots els àmbits.

Aquest nou model d'atenció de la cronicitat oferirà, a més, recursos per aconseguir una transició adequada dels pacients amb patologies cròniques des dels serveis de pediatria als d'adults.

- Més recursos específics

Les cures pal•liatives s'integraran en tots els recursos i nivells assistencials, i s'adequarà la intensitat a les necessitats de cada moment evolutiu.

Es crearan unitats de demències per prevenir complicacions i més deteriorament cognitiu en estadis inicials. Concretament, l'Hospital General disposarà d'una unitat d'aquestes característiques.

També es posarà en marxa un projecte de demència amb trastorns de conducta per a menors de 65 anys, els quals no disposen actualment de cap recurs específic.

El 2017, l'Hospital General tendrà un hospital de dia geriàtric, infraestructura que també s'implementarà a la resta de la comunitat a mesura que es desenvolupi el projecte.

El pla previst per la Conselleria de Salut impulsa a més el projecte pacient actiu, iniciativa per apoderar el pacient, el cuidador i la família, a fi de fomentar les autocures i un millor autocontrol de la malaltia.

Plaça d'Espanya, 9
07002 Palma
Tel. 971 17 73 83
www.salutcaib.es